Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ένα νέο ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση»

[COM(2017) 247 final]

και

«Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ανάπτυξη των σχολείων και άριστη διδασκαλία για μια καλή αρχή στη ζωή»

[COM(2017) 248 final]

(2018/C 081/22)

Εισηγητής: ο κ. **Pavel TRANTINA (CZ-III)**

Συνεισηγητής: ο κ. **Antonello PEZZINI (IT-I)**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 5.7.2017
Νομική βάση:	Άρθρο 165 παράγραφος 4 και άρθρο 166 παράγραφος 4 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	27.9.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	19.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	148/1/3

1. **Συμπεράσματα και συστάσεις**

1.1. Ενώ η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τις πρωτοβουλίες και συμφωνεί με τις αρχές τους, θα ήθελε να εκμεταλλευτεί την παρούσα ευκαιρία για να εκφράσει τις απόψεις της σχετικά με τη σημασία της παροχής των αναγκαίων μέσων για την υποστήριξη της βελτίωσης των εκπαιδευτικών συστημάτων στην Ευρώπη ώστε να επιτευχθεί υψηλής ποιότητας εκπαίδευση για όλους, καθώς και με τη σημασία της αναβάθμισης της εκπαίδευσης ώστε να ανταποκρίνεται στις κοινωνικές προκλήσεις και να προετοιμάζει αποτελεσματικά τους σπουδαστές για μια ποιοτική ζωή και εργασία. Αξιοποιώντας τις δικές της αξίες, η Ευρώπη μπορεί και πρέπει να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό καινοτόμο ρόλο στην οικοδόμηση βιώσιμης οικονομίας χωρίς αποκλεισμούς. Η οικονομία αυτού του είδους πρέπει να είναι ικανή να ενισχύει την ανταγωνιστικότητα και να διασφαλίζει το μέλλον του ιδιαίτερου κοινωνικού της μοντέλου. Με τη συνεργασία στην εκπαίδευση δίδεται πραγματική σημασία στην ίδια την έννοια της ΕΕ και προάγεται η εικόνα της κοινότητας, π. χ. της ΕΕ, ως εποικοδομητικού στοιχείου.

1.2. Δεδομένου του σημερινού πολιτικού κλίματος στην Ευρώπη, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν την ανάγκη θεώρησης της πολιτισμικής ποικιλομορφίας και ανοχής στις εκπαιδευτικές πολιτικές ως ενός ακόμη πεδίου για την προώθηση της ενεργού συμμετοχής στα κοινά, στο πλαίσιο των στόχων της ΕΕ που αφορούν την προώθηση των θεμελιωδών αξιών της ΕΕ. Είμαστε όλοι υπεύθυνοι για την εκπαίδευση των πολιτών και την πλήρη ευαισθητοποίησή τους σχετικά με την κοινή ευρωπαϊκή ιστορία και τις συναφείς αξίες, καθώς και σχετικά με τη σπουδαιότητα της ανοχής και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

1.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, προκειμένου να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε στις σημερινές ολοένα αυξανόμενες προκλήσεις, απαιτείται η ανάληψη πιο φιλόδοξων πρωτοβουλιών, οι οποίες θα οδηγήσουν σε πιο ολιστική εκπαιδευτική στρατηγική που θα αλλάξει το σημερινό πρότυπο, προκειμένου να υποστηριχθούν τα παιδιά και η νέα γενιά και να δοθούν ταχείες λύσεις στις υφιστάμενες προκλήσεις.

1.4. Η βελτίωση του καθεστώτος των διδασκόντων και των διευθυντών σχολείων και η υποστήριξή τους είναι θεμελιώδους σημασίας για τη βελτίωση της εκπαίδευσης. Πρέπει να παρέχεται περαιτέρω κατάρτιση όχι μόνο στους διδάσκοντες και στους διευθυντές σχολείων αλλά και σε όσους εκπαιδεύουν τα παιδιά στην πραγματική ζωή εκτός του εκπαιδευτικού πλαισίου, π.χ. οι γονείς, η κοινότητα και οι πάροχοι άτυπης εκπαίδευσης. Είναι σημαντική η οικοδόμηση συμμαχιών με αυτές τις ομάδες.

1.5. Πρέπει να υποβληθούν πιο συγκεκριμένες προτάσεις προς τα κράτη μέλη όσον αφορά την υποστήριξη της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών, συμπεριλαμβανομένης της βελτίωσης του σχολικού περιβάλλοντος ως συστατικού στοιχείου των συνθηκών εργασίας τους και των συνθηκών μάθησης των εκπαιδευόμενων. Ορισμένες προτάσεις θα μπορούσαν να διατυπωθούν στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, ως μέρος των ειδικών ανά χώρα συστάσεων.

1.6. Ενόψει της επερχόμενης διάσκεψης υψηλού επιπέδου για την εκπαίδευση που έχει προγραμματιστεί για τις αρχές του 2018 και η οποία θα φιλοξενηθεί από την Επιτροπή, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει θερμά τα κράτη μέλη να κάνουν ένα σημαντικό βήμα προς τα εμπρός και να θεσπίσουν — μεταξύ άλλων μέσω της χρήσης αποτελεσματικών κοινωνικών διαλόγων και διαλόγων πολιτών — συστήματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης που θα παρέχουν στους εκπαιδευόμενους ένα ελπιδοφόρο μέλλον στην Ευρώπη.

1.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα ακόλουθα δύο στοιχεία αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο για τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών συστημάτων: η διαθεσιμότητα επαρκούς και δίκαια κατανεμημένης χρηματοδότησης και η συντονισμένη διακυβέρνηση στο πλαίσιο ενός υψηλής ποιότητας και αποτελεσματικού κοινωνικού διαλόγου. Αυτό πρέπει να αναγνωρίζεται περισσότερο στις μελλοντικές συζητήσεις. Οι πόροι που διατίθενται στην εκπαίδευση δεν θα πρέπει να επικεντρώνονται μόνο στις επιδόσεις, αλλά και στον μη αποκλεισμό μαθητών από μειονεκτούντα περιβάλλοντα και προσφύγων.

1.8. Η ΕΕ πρέπει να επενδύσει περισσότερα στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, την έρευνα και την καινοτομία μέσω της αύξησης των πόρων που διατίθενται στα προγράμματα Erasmus+ και «Ορίζοντας 2020» και σε αυτά που θα τα διαδεχθούν. Έτσι θα αυξηθεί ο αριθμός των θέσεων εργασίας στο μέλλον και θα δρομολογηθούν νέες ευκαιρίες.

1.9. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει τη σημασία της αποτελεσματικής συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων και λοιπών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών σε αυτή τη διαδικασία.

1.10. Παρότι η επικοινωνιακή έμφαση αφορά τα σχολεία και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, η συνεργασία και οι δεσμοί μεταξύ της τυπικής, της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης και η επικύρωση των αποτελεσμάτων τους πρέπει επίσης να εξεταστούν.

1.11. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της υιοθέτησης μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης όσον αφορά την επιχειρηματικότητα. Απαιτούνται καθορισμένα αποτελέσματα επιχειρηματικής μάθησης για όλους τους εκπαιδευτικούς, προκειμένου να καθιερωθούν αποτελεσματικές μεθοδολογίας διδασκαλίας του επιχειρείν στις σχολικές αίθουσες. Η ανάπτυξη κοινωνικών προγραμμάτων μέσα ή έξω από τα σχολεία αποτελεί ιδανική ευκαιρία απόκτησης των εν λόγω δεξιοτήτων και της απαραίτητης νοοτροπίας, ενώ συμβάλλει στη βελτίωση των δεσμών με άλλα περιβάλλοντα μάθησης.

1.12. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ο ευρύτερος σκοπός της εκπαίδευσης έγκειται στην ισορροπία και τη στενή συνεργασία μεταξύ αφενός των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής, και των μαθηματικών και αφετέρου των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί μια πιο διατομεακή προσέγγιση της εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης, η οποία να επικεντρώνεται σε συνεργασίες και ελαστικές κατευθύνσεις που υπερβαίνουν το κάθε μεμονωμένο επίπεδο εκπαίδευσης και ειδικό τομέα σπουδών.

2. **Σύνοψη των πρωτοβουλιών της Επιτροπής**

2.1. Μετά την ανακοίνωσή της σχετικά με τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης (7 Δεκεμβρίου 2016), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβε στις 30 Μαΐου 2017 μια νέα πρωτοβουλία για τους νέους που αφορά τα σχολεία και την τριτοβάθμια εκπαίδευση με τίτλο «Στρατηγική για μια εκπαίδευση υψηλής ποιότητας, χωρίς αποκλεισμούς, και προσανατολισμένη στο μέλλον». Η δέσμη μέτρων περιλαμβάνει δύο νέα θεματολόγια της ΕΕ για τον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης, ένα για τα σχολεία και ένα άλλο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

2.2. Όσον αφορά τα σχολεία, τα στοιχεία από τα κράτη μέλη καταδεικνύουν τρεις τομείς στους οποίους απαιτείται δράση και όπου η στήριξη της ΕΕ μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση σημαντικών προκλήσεων:

— αύξηση της ποιότητας των σχολείων και της πρόσβασης σε αυτά,

— στήριξη των άριστων εκπαιδευτικών και των διευθυντών σχολείων και

— βελτίωση της διαχείρισης των συστημάτων σχολικής εκπαίδευσης.

2.3. Η Επιτροπή προτείνει τη συμπλήρωση των μέτρων που λαμβάνουν τα κράτη μέλη στους τρεις αυτούς τομείς με την υποστήριξη της αμοιβαίας μάθησης, την ενίσχυση της τεκμηρίωσης σχετικά με το τι έχει αποτέλεσμα στην εκπαίδευση και την παροχή βοήθειας ως προς τις εθνικές μεταρρυθμίσεις σε όσα κράτη μέλη το επιθυμούν. Παραδείγματα τέτοιου είδους στήριξης αποτελούν: η ενίσχυση της ανάπτυξης ικανοτήτων και της διαπολιτισμικής μάθησης μέσω συμπράξεων σχολείων, προγραμμάτων κινητικότητας και ηλεκτρονικής «αδελφοποίησης» στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+· η ενίσχυση της μάθησης από ομοτίμους κατά τη σταδιοδρομία και την επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών και των διευθυντών σχολείων· και η δημιουργία νέου μηχανισμού στήριξης που θα βοηθήσει όσα κράτη μέλη αναζητούν συνδρομή για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων στον τομέα της εκπαίδευσης.

2.4. Η νέα στρατηγική για την τριτοβάθμια εκπαίδευση βασίζεται στο θεματολόγιο του 2011 για τον εκσυγχρονισμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στην υπό εξέταση ανακοίνωση, η Επιτροπή παρουσιάζει τα σχέδιά της για τέσσερις βασικούς τομείς:

— μέριμνα ώστε, όταν οι απόφοιτοι ολοκληρώνουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση, διαθέτουν το σύνολο δεξιοτήτων που χρειάζονται τόσο οι ίδιοι όσο και η σύγχρονη οικονομία,

— δημιουργία συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς,

— εξασφάλιση της συμμετοχής των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην καινοτομία στην υπόλοιπη οικονομία και

— υποστήριξη των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των κυβερνήσεων για την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των διαθέσιμων ανθρώπινων και οικονομικών πόρων.

2.5. Τέλος, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να συμβάλει στην τόνωση της ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας, τα πανεπιστήμια πρέπει να προσαρμόσουν τα προγράμματα σπουδών στις τρέχουσες και τις αναμενόμενες ανάγκες της οικονομίας και της κοινωνίας, οι δε υποψήφιοι φοιτητές χρειάζονται επικαιροποιημένες και εμπεριστατωμένες πληροφορίες που θα τους βοηθούν να αποφασίζουν ποια μαθήματα να επιλέγουν. Για τον λόγο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε επίσης παράλληλη πρόταση σύστασης του Συμβουλίου για την καταγραφή των αποφοίτων στο πλαίσιο της νέας ατζέντας δεξιοτήτων για την Ευρώπη, το οποίο θα απευθύνεται επίσης σε πτυχιούχους των προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, πέραν των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Με τον τρόπο αυτό θα ενθαρρυνθούν και θα υποστηριχθούν οι αρχές των κρατών μελών να βελτιώσουν την ποιότητα και τη διαθεσιμότητα των πληροφοριών ως προς τον τρόπο με τον οποίο οι απόφοιτοι προοδεύουν κατά την επαγγελματική σταδιοδρομία τους ή συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους, μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους.

3. **Γενικές παρατηρήσεις σχετικά με τη νέα στρατηγική της ΕΕ για την εκπαίδευση**

3.1. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τις πρωτοβουλίες και θα ήθελε να εκφράσει τις απόψεις της σχετικά με τη σημασία της παροχής των αναγκαίων μέσων για την υποστήριξη της βελτίωσης των εκπαιδευτικών συστημάτων στην Ευρώπη, ώστε να επιτευχθεί μια υψηλής ποιότητας παιδεία για όλους, καθώς και με τη σημασία της βελτίωσης της ικανότητας της εκπαίδευσης να ανταποκρίνεται στις κοινωνικές προκλήσεις και να προετοιμάζει αποτελεσματικά τους σπουδαστές για μια ποιοτική ζωή και εργασία. Εκφράζει την ικανοποίησή της για την έμφαση που αποδίδεται στην προσχολική εκπαίδευση, την επένδυση στην κατάρτιση των διδασκόντων, την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ διαφόρων συναρμοδίων, τη βελτίωση της διεύθυνσης των σχολείων, τις συνέργειες με την έρευνα και τη συνολική εστίαση στην κοινωνική ένταξη.

3.2. Ενώ σε γενικές γραμμές τονίζεται ότι η εκπαίδευση αποτελεί ζωτικό μοχλό για τη μείωση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων και την προώθηση της κοινωνικής ένταξης ([1]), στην πρόσφατη σύσταση της Επιτροπής για τον Ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και στη Δήλωση του Παρισιού του 2015 ([2]) διαπιστώθηκε ότι οι ανισότητες συνεχίζουν να αυξάνονται στις περισσότερες χώρες της ΕΕ. Οι αλλαγές σε ολόκληρο τον κόσμο που επηρεάζουν την εργασία, τη ζήτηση δεξιοτήτων και τις κοινωνίες δεν ήταν ποτέ τόσο γρήγορες. Ως εκ τούτου, η ΕΕ πρέπει να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να μεταρρυθμίσουν και να προσαρμόσουν τα εκπαιδευτικά τους συστήματα στη νέα αυτή πραγματικότητα. Η συνεχής αξιολόγηση της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων και των αποτελεσμάτων της αγοράς εργασίας θα συμβάλει προς τούτη την κατεύθυνση. Για να οικοδομήσουμε μια κοινωνία ίσων πραγματικά ευκαιριών, είναι επίσης απαραίτητο τα προγράμματα σπουδών και οι διδακτικές πρακτικές να καταστούν πιο ευέλικτες, καινοτόμες και ολιστικές, αξιοποιώντας τα πολλαπλά παραδείγματα βέλτιστης πρακτικής που έχουν επισημανθεί τα τελευταία χρόνια.

([1]) Η εκπαίδευση αποτελεί βασικό στοιχείο των πρόσφατων δηλώσεων της ΕΕ: ο κοινωνικός πυλώνας της ΕΕ (Απρίλιος 2017), η Νέα ατζέντα δεξιοτήτων για την Ευρώπη (Ιούνιος 2016), το έγγραφο προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης (Απρίλιος 2017), η Διακήρυξη της Ρώμης (Μάρτιος 2017).

([2]) Η άτυπη συνάντηση των υπουργών Παιδείας τον Μάρτιο του 2015 στο Παρίσι ενέκρινε τη «Δήλωση για την προαγωγή της ιδιότητας του πολίτη και των κοινών αξιών της ελευθερίας, της ανοχής και της αποφυγής των διακρίσεων μέσω της εκπαίδευσης».

3.3. Βάσει αυτών, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ότι η εκπαίδευση αποτελεί κοινό αγαθό και πρέπει να παραμείνει βασικό μέσο για την προώθηση του δημόσιου συμφέροντος με τη στοχοθέτηση των επενδύσεων προς τη μείωση του ιδιωτικού και του δημόσιου κόστους λόγω έλλειψης εκπαίδευσης σε πολλούς τομείς όπως η πρόληψη της βίας, η βελτίωση της υγείας μέσω του αθλητισμού και η προώθηση της ευημερίας, η ευαισθητοποίηση σχετικά με την κλιματική αλλαγή και η διασφάλιση κοινωνικής ειρήνης στις ολοένα και πιο ποικιλόμορφες κοινωνίες. Προς τούτο, οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της εκπαίδευσης δεν θα πρέπει να αποσκοπούν μόνο στη μετάδοση των δεξιοτήτων, των ικανοτήτων και των γνώσεων του αύριο που χρειάζονται οι νέοι για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, αλλά και στην ενίσχυση της ικανότητας των εκπαιδευομένων να ανταποκρίνονται σε επείγοντα κοινωνικά ζητήματα που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή των Ευρωπαίων πολιτών.

3.4. Η μετάβαση από το ένα επίπεδο εκπαίδευσης στο άλλο και η συνεργασία μεταξύ διαφορετικών εκπαιδευτικών φορέων τόσο σε τυπικό όσο και σε μη τυπικό περιβάλλον απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή στη σχεδιαζόμενη στρατηγική της Επιτροπής. Αν και η ΕΟΚΕ επικροτεί την έμφαση που δίνεται στη δημιουργία συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και συνδεδεμένων μεταξύ τους και στην ενθάρρυνση των σχολείων για την ανάπτυξη καλύτερων δεσμών και συνεργασίας με την τριτοβάθμια εκπαίδευση στον τομέα των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής, και των μαθηματικών, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ο ευρύτερος σκοπός της εκπαίδευσης έγκειται στην ισορροπία και τη στενή συνεργασία μεταξύ των προαναφερθέντων γνωστικών πεδίων και των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί μια πιο διατομεακή προσέγγιση της εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης, η οποία να επικεντρώνεται σε συμπράξεις και ευέλικτες δυνατότητες μετάβασης που υπερβαίνουν το κάθε μεμονωμένο επίπεδο εκπαίδευσης και ειδικό τομέα σπουδών. Αυτή η προσέγγιση θα συμβάλει επίσης στην καταπολέμηση διαφόρων ανισοτήτων, π.χ. της ανισότητας των φύλων στα πεδία των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής, και των μαθηματικών και στις επιστήμες εν γένει, καθώς θα εξαλείψει τα στερεότυπα όσον αφορά το τι είναι περισσότερο ενδεδειγμένο ή/και σύνηθες με βάση τα χαρακτηριστικά του φύλου, της φυλής ή τα λοιπά ατομικά χαρακτηριστικά.

3.5. Η ΕΟΚΕ καλεί εκ νέου ([3]) την Επιτροπή να αναλάβει προορατικό ρόλο στη θέσπιση πιο καινοτόμων λύσεων στους τομείς της εκπαίδευσης και της ανάπτυξης δεξιοτήτων, καθώς και στην καταγραφή και την προώθηση των πρακτικών και των καινοτόμων προσεγγίσεων που υφίστανται ήδη στα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά ότι έφτασε πλέον η ώρα για μια πραγματική αλλαγή προτύπου όσον αφορά τους στόχους και τη λειτουργία του τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, καθώς και την κατανόηση της θέσης και του ρόλου του στην κοινωνία, και για την αναγνώριση του γεγονότος ότι η εκπαίδευση αυτή καθεαυτή αποτελεί παράγοντα παραγωγικότητας. Μια προορατική ΕΕ αποτελεί στοιχείο κλειδί για τη διαμόρφωση καλύτερης εκπαίδευσης στο μέλλον.

3.6. Όπως έχει ήδη δηλώσει η ΕΟΚΕ σε μία από τις προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, «η κινητοποίηση όλων των ενδιαφερόμενων φορέων και η υποστήριξη της δημιουργίας “εταιρικών σχέσεων μάθησης” στην κοινωνία, με τη συμμετοχή σχολείων, επιχειρήσεων, δημοτικών συμβουλίων, κοινωνικών εταίρων, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, ΜΚΟ νέων, κοινωνικών λειτουργών που ασχολούνται με νέους ή ενήλικες σε τοπικό επίπεδο, γονέων και σπουδαστών, στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των “προγραμμάτων σπουδών”, έχει κρίσιμη σημασία για αλλαγή προτύπου στην εκπαίδευση» ([4]).

3.7. Από τα πρώτα κιόλας χρόνια της σχολικής εκπαίδευσης, οι νέοι πρέπει να υποστηρίζονται στην ανάπτυξη χαρτοφυλακίων προσόντων που δεν αφορούν αποκλειστικά τις γνώσεις τους, αλλά και τις δεξιότητες, την ικανότητα καινοτομίας και τη δημιουργικότητά της, το κριτικό τους πνεύμα και την επίγνωση της κοινής ευρωπαϊκής ιστορίας τους. Αυτά τα χαρτοφυλάκια προσόντων πρέπει επίσης να διαθέτουν ικανό χώρο στις διάφορες ψηφιακές τους δεξιότητες, τις διαπροσωπικές και ομαδικές τους εμπειρίες και την ικανότητά τους να αναγνωρίζουν την ύπαρξη διαφορετικών νοοτροπιών. Αυτό θα επιτευχθεί με τη στήριξη των εκπαιδευτικών και των συμβούλων νέων.

3.8. Ο αρχικός τίτλος των πρωτοβουλιών («πρωτοβουλία για τη νεολαία») έστελνε εσφαλμένα μηνύματα, καθώς έμοιαζε να αφορά μόνο τους νέους, ενώ τα συστήματα τυπικής εκπαίδευσης υποδέχονται ολοένα περισσότερους ενήλικους σπουδαστές. Είναι λυπηρό το γεγονός ότι οι ενήλικες δεν αναφέρονται παρά ελάχιστα στην ανακοίνωση για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, παρότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση δύναται να συντείνει καθοριστικά στη διά βίου μάθηση για όλες τις ηλικίες, καθώς και στην επικαιροποίηση των δεξιοτήτων, των προσόντων και των γνώσεων των εργαζομένων και των ανέργων.

3.9. Ο βασικός παράγοντας για τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών συστημάτων είναι η διαθεσιμότητα επαρκούς και δίκαια κατανεμημένης χρηματοδότησης και η συντονισμένη διακυβέρνηση στο πλαίσιο ενός υψηλής ποιότητας και αποτελεσματικού κοινωνικού διαλόγου. Η Επιτροπή δεν αναγνωρίζει επαρκώς αυτό το στοιχείο στα έγγραφα εργασίας της και δεν αποδίδει αρκετή έμφαση στο γεγονός ότι οι πόροι στην εκπαίδευση δεν πρέπει να επικεντρώνονται μόνο στις επιδόσεις, αλλά και στον μη αποκλεισμό όσον αφορά μεμονωμένους μαθητές από μειονεκτούντα περιβάλλοντα και στην ένταξη των προσφύγων. Επιπλέον, μόλις και μετά βίας αναγνωρίζει τη σημασία της διαβούλευσης και της συμμετοχής διαφόρων ενδιαφερομένων στη διαδικασία αυτή, ιδίως των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

([3]) ΕΕ C 173 της 31.5.2017, σ. 45.
([4]) ΕΕ C 214 της 8.7.2014, σ. 31.

4. **Ειδικές παρατηρήσεις σχετικά με τη νέα στρατηγική της ΕΕ για την εκπαίδευση**

Ως απάντηση στις δύο πρωτοβουλίες της Επιτροπής και στις πολιτικές της ΕΕ και των κρατών μελών γενικότερα, η ΕΟΚΕ θα επικεντρωθεί, στη συνέχεια, στις ακόλουθες τρεις οριζόντιες προτεραιότητες για τα σχολεία και την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

4.1. Οι μεν ουσιαστικές δεξιότητες είναι απαραίτητες, το ίδιο όμως είναι και οι κοινωνικές και οριζόντιες δεξιότητες, ικανότητες και γνώσεις.

4.1.1. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία διασφάλισης από την Επιτροπή ότι τα κράτη μέλη θα υιοθετήσουν έναν ολιστικό ορισμό των αναγκών των εκπαιδευομένων, ο οποίος θα συμπεριλαμβάνει έτσι ουσιαστικές αλλά και κοινωνικές δεξιότητες, καθώς και ικανότητες και διεπιστημονικές γνώσεις. Οι τρεις αυτές πτυχές δεν θα πρέπει να καλύπτουν μόνον τις ικανότητες που απαιτούνται για την εργασία, αλλά και να εμπερικλείουν τον ευρύτερο σκοπό της επιδίωξης προσωπικής ανάπτυξης όλων των ατόμων καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Επομένως, οι εκπαιδευτικές βελτιώσεις, ιδίως στα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, πρέπει επίσης να επικεντρώνονται στον τρόπο με τον οποίο θα ενισχυθεί καλύτερα η ενεργός συμμετοχή των πολιτών, η χειραφέτηση της νεολαίας, η διά βίου μάθηση και η γνώση σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας της ΕΕ και τα οφέλη που προσφέρει. Αξίζει να υπενθυμιστεί ότι η εκπαίδευση δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες από μόνη της, δεδομένου ότι οι συνέργειες με τις συμπληρωματικές κοινωνικές πολιτικές και πολιτικές απασχόλησης αποτελούν αναγκαία προϋπόθεση για την επίτευξη μιας πιο βιώσιμης λύσης.

4.1.2. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη των λεγόμενων «κοινωνικών δεξιοτήτων», δεδομένου ότι οι εργοδότες τις αξιολογούν θετικά όλο και περισσότερο, ενώ είναι χρήσιμες και εκτός του πλαισίου εργασίας. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τη λήψη μέτρων όπως αυτά που καθορίζονται στην ανακοίνωση της Επιτροπής: σχέδια για την αξιολόγηση της δημιουργικότητας, της επίλυσης προβλημάτων, της συνεργασίας ([5]), της ομαδικής εργασίας και της κριτικής σκέψης. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να τύχουν κατάλληλης υποστήριξης και κατάρτισης ώστε να κατανοήσουν τη συνολική διάσταση των δεξιοτήτων αυτών.

4.1.3. Ενώ η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη στήριξη της συνεργασίας μεταξύ των πανεπιστημίων και του κόσμου της εργασίας, αυτή δεν θα πρέπει να περιορίζεται μόνο στον επιχειρηματικό τομέα. Η οικοδόμηση συμπράξεων μεταξύ επιχειρήσεων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων δεν θα πρέπει να αιτιολογείται αποκλειστικά από το κριτήριο τού κατά πόσον οι νέοι είναι «άμεσα απασχολήσιμοι» ή όχι. Οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι σε θέση να αξιοποιούν πλήρως το ανθρώπινο δυναμικό κινητοποιώντας τις σωστές δεξιότητες, αλλά και παρέχοντας τις νέες ευκαιρίες που προσφέρει η ψηφιακή επανάσταση σε όλες τις ηλικιακές ομάδες. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να στηρίζουν τους νέους ώστε να επιδιώκουν κατάρτιση αμέσως μόλις εισέλθουν στον κόσμο της εργασίας: η εκπαίδευση είναι μια συνεχής διαδικασία η οποία δεν μπορεί να ικανοποιήσει όλες τις ανάγκες εντός του περιορισμένου αριθμού ετών της επίσημης εκπαίδευσης.

4.1.4. Ωστόσο, όπως έχει ήδη επισημάνει η ΕΟΚΕ, είναι αναγκαία η «προώθηση της ένταξης διττών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στα σχολεία που συνδυάζουν την εκπαίδευση στην τάξη παράλληλα με την πρακτική εμπειρία στον χώρο εργασίας και, συγχρόνως, η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών αρχών και των επιχειρήσεων σχετικά με τη σημασία αυτών των πρωτοβουλιών» ([6]). Η εργασιακή εμπειρία για τους μαθητές και οι στενότεροι δεσμοί μεταξύ σχολείων, βιομηχανίας, πανεπιστημίων και έρευνας έχουν ζωτική σημασία για τη δημιουργία ειδικευμένης και βιώσιμης απασχόλησης των νέων.

4.1.5. Παρά την ανάγκη για «ουσιαστικές δεξιότητες», τα οικονομικά δεν μπορούν να υπαγορεύουν την κατεύθυνση της (τριτοβάθμιας) εκπαίδευσης. Με άλλα λόγια, πρωτοβουλίες όπως η καταγραφή των αποφοίτων σε επίπεδο συστήματος πρέπει να εξασφαλίζουν ότι τα συστήματα και προγράμματα σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν είναι βασισμένα σε χειραγωγούμενα εκπαιδευτικά αποτελέσματα, όπως οι μισθοί ή τα επίπεδα απασχόλησης των αποφοίτων. Ορισμένα κράτη μέλη διαθέτουν ήδη το δικό τους σύστημα καταγραφής, επομένως, το δυνητικό νέο σύστημα σε επίπεδο ΕΕ πρέπει να τα ενώνει και, σε κάθε περίπτωση, να μην χρησιμοποιηθεί προκειμένου να δικαιολογηθούν μέτρα λιτότητας στα προγράμματα των ανθρωπιστικών σπουδών και των κοινωνικών επιστημών.

4.2. Υποστήριξη των διδασκόντων για μια υψηλής ποιότητας διδασκαλία και διά βίου μάθηση

4.2.1. Στην «ψηφιακή εποχή της εκπαίδευσης», η χρήση της τεχνολογίας στην εκπαίδευση πρέπει να είναι επωφελής για τη διαδικασία μάθησης: για παράδειγμα, παρότι η εκμάθηση της κωδικοποίησης δεν αποτελεί αυτοσκοπό, οι διδασκόμενοι πρέπει να κατανοήσουν τη λογική της κωδικοποίησης και να αποκτήσουν μια σειρά δεξιοτήτων που απαιτούνται για τη χρήση εξελισσόμενων τεχνολογικών μέσων στα περιβάλλοντα της μάθησης και της ζωής.

([5]) «Βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ευρώπης», έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου για τον εκσυγχρονισμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ιούνιος 2013.

([6]) ΕΕ C 327 της 12.11.2013, σ. 58.

4.2.2. Παρότι οι ΤΠΕ προσφέρουν ευκαιρίες σε πολλούς τομείς, ανοίγουν παράλληλα την πόρτα σε πραγματικούς κινδύνους, όπως το ηλεκτρονικό έγκλημα, το επικίνδυνο και επιβλαβές περιεχόμενο, η αύξηση της εμπορευματοποίησης των υπηρεσιών, ενώ επιτρέπουν επίσης την τεχνολογική παρακολούθηση και την αθέμιτη χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Κατά συνέπεια, πρέπει να ενισχυθεί ο ψηφιακός γραμματισμός, ώστε κάθε άτομο να διαθέτει ικανά εργαλεία προκειμένου να ενταχθεί στο μελλοντικό κόσμο της εργασίας. Οι ΤΠΕ έχουν εισχωρήσει σε όλα τα επίπεδα της βιομηχανίας και των υπηρεσιών και πρέπει, συνεπώς, να αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της διά βίου μάθησης.

4.2.3. Οι βελτιώσεις στην ψηφιακή εκπαίδευση θα πρέπει να βοηθούν επίσης τους νέους να διακρίνουν με μεγαλύτερη σαφήνεια την πληροφόρηση από τη γνώση και να αναπτύξουν κριτική σκέψη, επαρκή παιδεία στα μέσα επικοινωνίας, αλλά και να είναι, λόγου χάρη, σε θέση να αναγνωρίζουν τα ψευδή νέα ή να προστατεύουν τον ιδιωτικό τους βίο στο διαδίκτυο.

4.2.4. Παρά το γεγονός ότι επίκεντρο της ανακοίνωσης είναι τα σχολεία και η τριτοβάθμια εκπαίδευση, δεν έχουν εξεταστεί επαρκώς η συνεργασία και οι δεσμοί μεταξύ τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης και η επικύρωση των αποτελεσμάτων τους, όπως υπογραμμίζεται στα Συμπεράσματα του Συμβουλίου του 2012 ([7]) με θέμα «Εταιρικές σχέσεις και ευέλικτες δίοδοι για τη διά βίου ανάπτυξη δεξιοτήτων». Ακόμη και σήμερα, μόνο τα μισά από τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν θεσπίσει ολοκληρωμένη στρατηγική για τη διά βίου μάθηση ([8]). Από την άποψη αυτή, οι τεχνολογίες μπορούν επίσης να είναι επωφελείς όσον αφορά τη διαφοροποίηση των προσεγγίσεων στην εκπαίδευση.

4.2.5. Η Επιτροπή έχει επικεντρωθεί επί σειρά ετών στην ανάπτυξη ευρωπαϊκών δικτύων και την προώθηση της συνεργασίας για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και τη μάθηση από ομοτίμους. Ωστόσο, θα είχε ενδιαφέρον να μετρηθεί ο βαθμός στον οποίο οι εκπαιδευτικοί προωθούν έμπρακτα αυτά τα εργαλεία και τους μηχανισμούς. Είναι πολύ πιθανό πολλοί διδάσκοντες και εκπαιδευτικοί να μην γνωρίζουν το σύνολο των πόρων στήριξης, χρηματοδότησης και κατάρτισης που έχουν στη διάθεσή τους σε επίπεδο ΕΕ. Η βελτίωση της οικοδόμησης δεξιοτήτων και των συνθηκών εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των μισθών των εκπαιδευτικών, πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα για τα κράτη μέλη.

4.2.6. Σύμφωνα με τις συστάσεις της Επιτροπής, τα κράτη μέλη πρέπει να διευκολύνουν τη διά βίου μάθηση για τους εκπαιδευτικούς και τους διδάσκοντες, αλλά και να ενισχύσουν την κινητικότητά τους, π.χ. μέσω των προγραμμάτων Erasmus+. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη βελτίωση των συμμετοχικών πτυχών της διδασκαλίας, καθώς έχει αποδειχθεί ως μια πολύ καλή παιδαγωγική πρακτική που επιτρέπει στους μαθητές να αποκτούν γνώσεις και να αναπτύσσουν ορισμένες διατομεακές δεξιότητες, όπως οι επικοινωνιακές. Η προσέγγιση αυτή θα αποτελέσει αξιοσημείωτη μετάβαση από την εκπαίδευση που επικεντρώνεται στον εκπαιδευτικό στη διδασκαλία με επίκεντρο τον μαθητή, όπου ο εκπαιδευτικός αποτελεί μάλλον παράγοντα διευκόλυνσης της μάθησης.

4.3. Επιχειρηματική μάθηση μέσω κοινωνικών προγραμμάτων

4.3.1. Η εκπαίδευση πρέπει να ενισχύει τις βασικές ικανότητες, δεξιότητες και στάσεις που απαιτούνται ώστε οι εκπαιδευόμενοι να ευδοκιμήσουν στη ζωή μετά την ολοκλήρωση της επίσημης εκπαίδευσης, όπως για παράδειγμα την ομαδική εργασία και τη διαχείριση έργων. Αυτό το νέο σύνολο δεξιοτήτων δεν θα συμβάλει μόνο στην αύξηση της απασχολησιμότητας, αλλά θα βελτιώσει και τη δυνατότητα των μελλοντικών ενηλίκων να δημιουργήσουν τις δικές τους δουλειές ατομικά και συλλογικά. Η ενεργός μάθηση και η μάθηση βάσει εμπειριών αποτελούν εναλλακτικές προσεγγίσεις στη μάθηση που ενδέχεται να αυξήσουν την ικανότητα διατήρησης της γνώσης και είναι πιο χρήσιμες για την ανάπτυξη πρακτικών δεξιοτήτων, σε αντίθεση με την εμπειρογνωμοσύνη σε ένα συγκεκριμένο θέμα.

4.3.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της υιοθέτησης μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για την επιχειρηματικότητα, κάνοντας επωφελή χρήση του νέου πλαισίου EntreComp ([9]). Η ανάπτυξη κοινωνικών προγραμμάτων εντός ή εκτός του σχολικού περιβάλλοντος αποτελεί ιδανική ευκαιρία απόκτησης των εν λόγω δεξιοτήτων και της απαραίτητης νοοτροπίας, ενώ συμβάλλει στη βελτίωση των δεσμών με άλλα περιβάλλοντα μάθησης. Από την άποψη αυτή, η υποστήριξη της πρωτοβουλίας του Ευρωπαϊκού Σώματος Αλληλεγγύης για τους νέους στα σχολεία και την τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να αποτελέσει βασική δράση για τα κράτη μέλη. Επιπλέον, αυξάνεται το ενδιαφέρον για την κοινωνική επιχειρηματικότητα, η οποία συνιστά τρόπο ώστε να ικανοποιηθούν οι φιλοδοξίες των νέων για πιο ουσιαστικές θέσεις εργασίας.

([7]) Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής με τίτλο «Εταιρικές σχέσεις και ευέλικτες δίοδοι για τη διά βίου ανάπτυξη δεξιοτήτων», το οποίο συνοδεύει την ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Ανασχεδιασμός της εκπαίδευσης: επενδύοντας στις δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα», Νοέμβριος 2012.

([8]) Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, το οποίο συνοδεύει το […] Σχέδιο κοινής έκθεσης του Συμβουλίου και της Επιτροπής του 2015 σχετικά με την εφαρμογή του στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020) — Νέες προτεραιότητες για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, Αύγουστος 2015.

([9]) Ευρωπαϊκό πλαίσιο επιχειρηματικών προσόντων https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework.

4.3.3. Η επιχειρηματικότητα συνιστά ισχυρό μοχλό οικονομικής ανάπτυξης και δημιουργίας θέσεων εργασίας. Η προσοχή πρέπει να επικεντρώνεται πρωτίστως στην ανάπτυξη επιχειρηματικών δεξιοτήτων. Όπως έχει ήδη επισημάνει η ΕΟΚΕ, η εκπαίδευση για την επιχειρηματικότητα σε ολόκληρη την Ευρώπη, καθ' όλο το πρόγραμμα σπουδών και στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης εξακολουθεί να απαιτεί πραγματική δέσμευση εκ μέρους των υπευθύνων λήψης αποφάσεων. Η φιλοδοξία, η δημιουργικότητα και το επιχειρηματικό πνεύμα πρέπει να εκτιμώνται και να προωθούνται δικαιωματικά και να μην συγχέονται με την επιχειρηματική δραστηριότητα ή τη δημιουργία κέρδους. Η δημιουργικότητα αναπτύσσεται μέσω της μάθησης στο πλαίσιο των επίσημων και των ανεπίσημων συστημάτων. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να συμμετέχουν πλήρως στην προσπάθεια διάδοσης των ορθών μηνυμάτων. Οι διδάσκοντες ενδέχεται να διάκεινται αρνητικά σε έναν «στενό» ορισμό της επιχειρηματικότητας, ο οποίος συμπίπτει με τη σύσταση νέων επιχειρήσεων, αλλά να είναι περισσότερο δεκτικοί σε μια ευρεία έννοια του όρου που αντιπροσωπεύει ένα βασικό διά βίου προσόν. Εν προκειμένω, κρίνεται σκόπιμη η χρήση μιας «επιχειρηματικής κλίμακας» για την ανάπτυξη σχετικών δραστηριοτήτων, καθώς και η συμβολή της διδασκαλίας για την εισαγωγή του «επιχειρηματικού πνεύματος» στις σχολικές τάξεις ([10]).

4.3.4. Ακόμη και αν δεν συστήσουν επιχειρήσεις ή κοινωνικές επιχειρήσεις, οι νέοι που διδάσκονται την επιχειρηματικότητα αναπτύσσουν επιχειρηματική γνώση και ζωτικής σημασίες δεξιότητες και νοοτροπίες, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργικότητας, της πρωτοβουλίας, της επιμονής, της ομαδικότητας, της κατανόησης του κινδύνου και της υπευθυνότητας. Αυτή είναι η επιχειρηματική νοοτροπία που βοηθά τους επιχειρηματίες να μετουσιώνουν τις ιδέες σε πράξη και που αυξάνει σημαντικά την απασχολησιμότητα. Απαιτούνται καθορισμένα αποτελέσματα επιχειρηματικής μάθησης για όλους τους εκπαιδευτικούς, προκειμένου να καθιερωθούν αποτελεσματικές μεθοδολογίες διδασκαλίας του επιχειρείν στις σχολικές αίθουσες. Τα κράτη μέλη θα πρέπει συνεπώς να προωθήσουν τις επιχειρηματικές δεξιότητες με νέους και δημιουργικούς τρόπους διδασκαλίας και μάθησης, από το δημοτικό σχολείο και μετά, ενώ παράλληλα, από τη δευτεροβάθμια έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση, θα πρέπει να υπάρξει εστίαση στις δυνατότητες ίδρυσης επιχειρήσεων ως επιλογή σταδιοδρομίας. Η πείρα από τον πραγματικό κόσμο, που αποκτάται μέσω της μάθησης με βάση την επίλυση προβλημάτων και της διασύνδεσης με τις επιχειρήσεις, θα πρέπει να ενσωματωθεί σε όλα τα θεματικά πεδία και να προσαρμοστεί σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.

Βρυξέλλες, 19 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

([10]) ΕΕ C 48 της 15.2.2011, σ. 45.